

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.709.157
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії ОСТАПЕНКО Анастасія Іванівна, 1990 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2012 році Національний університет “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого” і отримала повну вищу освіту за спеціальністю “Правознавство”, здобула ступінь магістра та професійну кваліфікацію “юрист”; ад’юнкт наукового відділу організації підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів науково-методичного центру організації наукової та науково-технічної діяльності Національного університету оборони України; виконала акредитовану освітньо-наукову програму “Право”.

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.709.157, утворена наказом начальника Національного університету оборони України від 28 лютого 2026 року № 127/нод, у складі:

голови разової спеціалізованої вченої ради:

ДОЛГОГО Олександра Олександровича, провідного наукового співробітника науково-дослідного відділу впровадження стандартів доброчесності наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції в секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України, доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника;

рецензентів:

ЛОШИЦЬКОГО Михайла Васильовича, начальника кафедри операційного права навчально-наукового інституту воєнної історії, права та соціальних наук Національного університету оборони України, доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України;

КРАСНОКУТСЬКОГО Олександра Володимировича, начальника науково-дослідної лабораторії проблем управління проектами інформатизації науково-дослідного відділу проблем ведення та впровадження проектів інформатизації науково-дослідного управління проблем розвитку інформаційних технологій та впровадження проектів інформатизації Збройних Сил України центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України, кандидата юридичних наук;

офіційних опонентів:

КОЛОДІЯ Анатолія Миколайовича, головного наукового співробітника відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України;

БОГУЦЬКОГО Павла Петровича, завідувача наукової лабораторії військового та міжнародного гуманітарного права Державної наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України”, доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України;

на засіданні 29 квітня 2026 року ухвалила рішення про присудження

ступеня доктора філософії з галузі знань 08 “Право” Анастасії ОСТАПЕНКО на підставі публічного захисту дисертації на тему: “Законодавство у сфері оборони України як об’єкт систематизації” за спеціальністю 081 “Право”.

Дисертацію виконано у Національному університеті оборони України, м. Київ.

Науковий керівник: ПРИПОЛОВА Людмила Іванівна, начальник науково-дослідного відділу проблем наукової та науково-технічної діяльності науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України, кандидат юридичних наук, старший дослідник.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, що містить теоретичне обґрунтування та практичне вирішення актуального наукового завдання, сутність якого полягає в характеристиці законодавства у сфері оборони України, розкритті теоретичних засад систематизації законодавства у сфері оборони України та розробленні практичних рекомендацій щодо проведення такої систематизації.

Дисертація відповідає пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, а саме:

вперше:

доведено необхідність приведення категоріально-понятійного апарату до єдиного використання шляхом закріплення дефініцій “державна політика у сфері оборони” та “сфера оборони” у Законі України “Про оборону України” від 06 грудня 1991 року № 1932-ХІІ замість використання в теорії юридичної науки та правозастосовній практиці розрізнених понять “воєнна сфера”, “сфери оборони і військового будівництва”;

теоретично обґрунтовано зміст комплексного підходу до систематизації законодавства у сфері оборони України, який полягає у поєднанні: 1) міжгалузевої (комплексної) кодифікації через об’єднання загальних системоутворюючих законів; 2) спеціальної кодифікації за галузевим або міжгалузевим інститутом законодавства; 3) застосування кодифікаційної техніки для систематизації нормативних приписів, що регулюють однорідну сферу суспільних відносин; 4) консолідації підзаконних нормативно-правових актів; 5) цифрової інкорпорації всього законодавства у сфері оборони України;

запропоновано зміст систематизації законодавства у сфері оборони України розглядати як циклічний процес, сутність якого полягає в алгоритмі певних дій, які умовно можна згрупувати у декілька етапів: 1) підготовчий етап; постановка завдання; 2) аналітичний етап; підготовка пропозицій; 3) прийняття рішення; розроблення проєктів нормативно-правових актів; 4)

прийняття, видання нормативно-правового акта; 5) заключний етап; моніторинг та контроль;

удосконалено:

класифікацію критеріїв поділу законодавства у сфері оборони України, виокремивши такі: за предметом правового регулювання (тематикою), за функціональним призначенням, за юридичною силою нормативно-правових актів, за суб'єктом прийняття (видання) нормативно-правових актів; за різновидами заходів оборони, за суб'єктами здійснення заходів оборони, за обсягом регулювання (сферою дії), за суб'єктом дії, за територією дії;

науково-теоретичний підхід до класифікації предметних напрямів правового регулювання законодавства у сфері оборони України, який може стати основою для оновлення Класифікатора галузей законодавства України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 02 червня 2004 року № 43/5, рубрики “Законодавство про оборону” на офіційному сайті Верховної Ради України, а також іншої цифрової інкорпорації;

підхід щодо інституційного забезпечення систематизації законодавства у сфері оборони України у Міністерстві оборони України шляхом створення спеціально уповноваженого підрозділу, Центру забезпечення правотворчої діяльності Міністерства оборони України, що базується на структурному поєднанні та функціональній взаємодії трьох блоків: аналітичного, наукового та нормопроектного;

набули подальшого розвитку:

визначення понять на основі їх авторського тлумачення: “систематизація законодавства”, “законодавство у сфері оборони України”, “ефективність законодавства у сфері оборони України”, “систематизація законодавства у сфері оборони України”;

положення про характеристику систематизації законодавства у сфері оборони України з позицій субстанційного і діяльнісного підходів, де перший характеризує її як результат діяльності, тобто упорядковану систему законодавства, а другий – як процес діяльності суб'єктів систематизації;

положення щодо змісту законодавства у сфері оборони України, який розкрито через такі аспекти: 1) нормативний – сукупність нормативно-правових актів, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які мають загальнообов'язковий характер у сфері оборони; 2) регулятивний – регулятор суспільних відносин, що виникають в процесі підготовки держави до збройного захисту та її захисту в разі збройної агресії або збройного конфлікту; 3) інструментальний – засіб забезпечення оборони та воєнної безпеки; 4) управлінський – засіб формування та реалізації державної воєнної (оборонної) політики;

науково-теоретичні підходи щодо здійснення оцінки ефективності реалізації законодавства у сфері оборони України шляхом надання узагальнених рекомендацій.

Здобувачка має 18 наукових публікацій за темою дисертації,

з них 6 – наукових статей (3 одноосібних, 3 у співавторстві), серед яких:

5 статей – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України категорії “Б”;

1 стаття – у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science за профілем дисертації,

2 одноосібних розділи колективних монографій;

10 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглому столі та в межах всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації.

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Остапенко А. І. Теоретико-правові аспекти систематизації законодавства у сфері оборони України. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 421–429.

2. Руснак Ю. І., Топольницький В. В., Остапенко А. І. Структурно-змістовні особливості кодифікованих актів у сфері оборони зарубіжних країн. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 41–46.

3. Gushchyn O., Ostapenko A., Korniienko P., Kotliarenko O. Military law: current state and prospects of development. *Cuestiones politicas*. 2023. Vol. 41 (№ 76). P. 720–734.

4. Котляренко О. П., Чухрай І. Ю., Остапенко А. І. Концептуальні питання кодифікації законодавства у сфері оборони України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 40–44.

5. Остапенко А. І. Теоретико-правові засади оцінки ефективності реалізації нормативно-правових актів у сфері оборони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. № 86. Ч. 1. С. 106–114.

6. Остапенко А. І. Законодавство у сфері оборони України як об’єкт систематизації // Interaction between law enforcement agencies and public authorities to create a secure environment under martial law : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. С. 445–466.

7. Остапенко А. І. Систематизація законодавства у сфері оборони України як складова правотворчої діяльності в системі Міністерства оборони України // Modern science: theory, practice, innovative technologies : Scientific monograph. Part 2. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. С. 174–214.

8. Остапенко А. І. Сучасні підходи до систематизації законодавства у сфері оборони України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 6. Ч. 2. С. 416–424.

Публікації за темою дисертації здобувачки відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

У дискусії взяли участь:

ДОЛГИЙ Олександр Олександрович, провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу впровадження стандартів доброчесності наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції

в секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник (голова): без зауважень.

ЛОШИЦЬКИЙ Михайло Васильович, начальник кафедри операційного права навчально-наукового інституту воєнної історії, права та соціальних наук Національного університету оборони України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (рецензент).

Зауваження:

1. У підрозділі 3.2. здобувачкою розглянуто можливі результати кодифікації законодавства у сфері оборони України, серед яких пріоритет надано розробці Кодексу про оборону України. Однак, винесення його змістовного наповнення до додатків дещо ускладнює сприйняття матеріалу. Доцільним було б подати стислий опис структури і наповнення кодексу в тексті підрозділу.

2. Здобувачка вказує на необхідність закріплення дефініцій “державна політика у сфері оборони” та “сфера оборони” у Законі України “Про оборону України”, проте не конкретизує такі зміни до закону та не пропонує авторських визначень цих термінів.

3. Робота здобувачки значно б виграла, якщо б нею було проведено більш глибоке дослідження зарубіжного досвіду інкорпорації та консолідації законодавства у сфері оборони України, зокрема підзаконних нормативно-правових актів, а не лише великих узагальнених нормативно-правових актів.

КРАСНОКУТСЬКИЙ Олександр Володимирович, начальник науково-дослідної лабораторії проблем управління проектами інформатизації науково-дослідного відділу проблем ведення та впровадження проектів інформатизації науково-дослідного управління проблем розвитку інформаційних технологій та впровадження проектів інформатизації Збройних Сил України центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України, кандидат юридичних наук (рецензент).

Зауваження:

1. На погляд рецензента, мета дослідження задекларована авторкою дещо звужено, оскільки окрім характеристики системи законодавства у сфері оборони України та його систематизації, нею розроблено окремі рекомендації щодо оцінювання ефективності реалізації нормативно-правових актів у сфері оборони України.

2. Здобувачка досить ґрунтовно підійшла до характеристики законодавчих актів у сфері оборони України, проте поза увагою залишились підзаконні нормативно-правові акти, хоча сам підхід до їх систематизації та окремі пропозиції надані у самій роботі.

3. Висновки до третього розділу та п. 12 загальних висновків, які в роботі мають узагальнений та констатуючий характер, стали б більш переконливими, якщо б авторка їх розширила і деталізувала конкретними пропозиціями, які містяться у підрозділах 3.1. та 3.2. самої роботи та є досить цікавими.

КОЛОДІЙ Анатолій Миколайович, головний науковий співробітник

відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України (опонент).

Зауваження:

1. Беззаперечно, що вибір об'єкта та предмета дослідження є прерогативою здобувача та його наукового керівника. Саме тому вони мали право і підстави назвати дисертаційне дослідження "Законодавство у сфері оборони України як об'єкт систематизації". Разом з тим здається, що більш оптимальною, адаптованою до реалій сучасною правової системи України та зрозумілою для сприйняття була б назва "Систематизація законодавства у сфері оборони України".

2. Підтримуючи авторку у її намаганнях формулювати свої власні понятійно-категоріальні ряди і погоджуючись із запропонованим визначенням, хотілося б звернути увагу на необхідність більш чіткого розуміння такої ознаки як "спеціально уповноважені та інші суб'єкти", з тієї точки зору, що інкорпорацію, як форму систематизації, можуть здійснювати будь-які суб'єкти.

3. На сторінці 141 дисертаційного дослідження Остапенко А. І. зазначає "Саме тому далі розглянемо законодавство у сфері оборони у системі законодавства України як підсистему нормативно-правових актів, об'єднаних спільним предметом регулювання, а також виокремимо особливості, що істотно впливають на його систематизацію". У зв'язку із цим стає не зрозумілою, а тому вимагає пояснення, її позиція стосовно того чи визнає авторка законодавство у сфері оборони окремою та самостійною галуззю законодавства у системі законодавства України або ж тільки підсистемою нормативно-правових актів. І знову ж таки підсистемою якої системи?

БОГУЦЬКИЙ Павло Петрович, завідувач наукової лабораторії військового та міжнародного гуманітарного права Державної наукової установи "Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України", доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України (опонент).

Зауваження:

1. Дисертантка зазначила про системний метод, який використаний нею під час дисертаційного дослідження. Водночас методологія юриспруденції використовує системний науковий підхід, на основі якого використовуються певні наукові методи дослідження. Якою є позиція дисертантки з приводу можливостей системного наукового підходу та відповідних методів наукового дослідження?

2. У загальнотеоретичній юриспруденції законодавство розглядається як одна із форм зовнішнього виявлення права, як джерело права, що визначає особливості національної правової системи. У дисертаційному дослідженні зазначеній проблемі приділена певна увага, водночас потребує уточнення питання щодо належності законодавства у сфері оборони до певного інституційного утворення системи національного права як його джерела.

3. Дискусійними є висловлені здобувачкою положення щодо узагальненого визначення актів, що здійснюють регулювання внутрішньої діяльності Міністерства оборони України (директиви, розпорядження), як таких, що є службовими та не належать до нормативно-правових актів (с.102 дисертації).

4. Ефективність реалізації законодавства є вкрай актуальною проблемою загальнотеоретичної та галузевої юриспруденції. Безумовно, що якісні показники дії нормативно-правових актів, стан ефективності законодавства мають ураховуватися під час систематизації, однак дискусійним є висновок про ефективність законодавства як передумову його систематизації. Адже підвищення ефективності законодавства є метою систематизації, що власне визнає дисертантка.

5. “Висновок дисертантки про те, що визначення мети і вибір оптимальних форм та способів систематизації законодавства у сфері оборони мають відштовхуватися від відносної сформованості предмета правового регулювання певних правових інститутів у сфері оборони та зовнішнього закріплення взаємопов’язаних нормативних приписів у відповідних актах законодавства (с.171 дисертації) має певне обґрунтування. Проте дискусійність такої позиції є очевидною... законодавство у сфері оборони не може розглядатися проблемою, яка може бути успішно вирішеною без звернення до національної системи права та його інституційних утворень”.

Проте, наведені зауваження носять дискусійний характер, відображають власну наукову позицію науковців та можуть бути враховані у подальшій науковій розробці проблематики дослідження. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку наукової праці дисертантки.

Результати відкритого голосування:

“За” – 5 членів ради,

“Проти” – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.709.157 присуджує Анастасії ОСТАПЕНКО ступінь доктора філософії з галузі знань 08 “Право” за спеціальністю 081 “Право”.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.709.157

Олександр ДОЛГИЙ